

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายของวัฒนธรรมชนเผ่า จนมีชื่อเสียงไปทั่วโลกในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยว นโยบายการวิจัยที่สำคัญประการหนึ่งของประเทศคือ การสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้เข้าสู่ประเทศ ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยค้นหาพื้นที่ที่มีศักยภาพและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยกระจายนักท่องเที่ยวไปยังภูมิภาค ส่งเสริมสินค้าชุมชน กระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาภูมิภาค

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน เป็นภูมิภาคที่มีความโดดเด่น มีความหลากหลายทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และด้วยขนาดของภูมิภาคที่ครอบคลุมพื้นที่กว่า 1 ใน 3 ของประเทศ จึงทำให้ภูมิภาคแห่งนี้มีจำนวนประชากรมากที่สุดในประเทศ และมีความหลากหลายของประชากรอย่างเห็นได้ชัด กลุ่มชาติพันธุ์ประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดของภูมิภาคคือ ชาวไทยอีสาน ซึ่งก็คือประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในภาคอีสานและใช้ภาษาไทยอีสานเป็นภาษาพูดหลัก นอกจากนี้ก็จะมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อีกมากมาย เช่น ชาวภูไทโซ่ กะเลิง แสก กุลา ฉวน(คือชาวเวียคนามที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสงครามเวียคนาม) ฯลฯ กลุ่มคนเหล่านี้จะมีภาษาพูด วัฒนธรรม วิถีชีวิตเป็นของตนเอง และในบางกลุ่มบางชุมชนที่ยังคงสามารถดำรงอัตลักษณ์ของตนเอง และสืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเอาไว้ได้อย่างเข้มแข็ง

จังหวัดนครพนม นับว่าเป็นจังหวัดหนึ่งในอาณาบริเวณที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ หลายกลุ่มอาศัยและตั้งบ้านเรือน ดังในเอกสาร “ของศิรีโคตรบูร” เอกสารทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครพนม เมื่อปี พ.ศ. 2544 ได้ระบุเอาไว้ว่า นครพนมมีกลุ่มชนถึง 7 เผ่า หรือ 7 กลุ่มชน (ไม่รวมชาวไทยใหม่หรือชาวเวียคนามเข้าไป) ซึ่งประกอบไปด้วย ลาว โซ่ แสก กะเลิง ฉู้อ ผู้ไท และข่า โดยกลุ่มชนเหล่านี้มีลักษณะเด่นทางภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง จะเห็นได้ว่านอกจากนครพนม จะเคยเป็นอาณาจักรที่เรียกกันในภายหลังว่า “ศรีโคตรบูร” หรือบริเวณที่เคยมีกลุ่มชนชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนมาแต่โบราณ และเป็นไปได้ว่าเป็นเขตสะสมที่รองรับการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลายแล้ว ปัจจัยทางการเมืองในช่วงสงครามเขื่อนจันท์จึงน่าจะเป็นมูลเหตุประการหนึ่งที่ทำให้นครพนมเป็นที่รองรับของกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลาย (Biodiversity)

ชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ ช้อ ไทย้อ ฉู้อ เป็นประชากรกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งในจังหวัดนครพนม มีภาษาพูดเหมือนภาษาไทยลาวต่างสำเนียงเล็กน้อย คือ น้ำเสียงสูงอ่อน หวาน ไม่ห้วนสั้นเหมือนไทย

ลาว ผิวขาว บ้านเรือนสะอาดตาเช่นเดียวกับชาวผู้ไท ชาวข้อถือว่ากลุ่มตนเป็นกลุ่มที่มีวัฒนธรรมแข็งกว่าไทยลาว ประวัติดีความเป็นมา สมเด็จพระยาราชราชนุกภาพ กล่าวถึงไทยข้อ ไว้ในหนังสือ นิทานโบราณคดีตอนหนึ่งว่า “พวกข้อทำอุเทนพูดภาษาไทย แต่มีสำเนียงแปร่งไปอีกอย่าง ถามถึงถิ่นเดิมบอกว่า เดิมอยู่ที่เมืองไชยบุรีใกล้กับเมืองท่าอุเทนนั่นเอง หนีกองทัพฯ ข้ามไปอยู่ที่เมืองหลวงโปงเลงทำฝั้งซ้ายใกล้กับแดนญวนเสียดราวหนึ่ง แล้วจึงพากันมาอยู่ที่เมืองท่าอุเทนในรัชกาลที่ 3”

ประชากรชาวไทยข้อ อาศัยอยู่กระจายทั่วไปในแถบภาคอีสาน เฉพาะพื้นที่ที่มีชาวไทยข้ออาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ได้แก่ อำเภอท่าอุเทน อำเภอนาหว้า อำเภอโพนสวรรค์ อำเภอบ้านแพง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง สว่างแดนดิน อำเภอพังโคน อำเภอกุดบาก กิ่งอำเภอโคกศรีสุพรรณ และกิ่งอำเภอเต่างอย จังหวัด สกลนคร อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย บ้านแซงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ บ้านท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม นอกจากนี้ยังมีอยู่ที่ภาคตะวันออก คือที่อำเภอรัฐประเศ อำเภอพนัสสนิม จังหวัดปราจีนบุรี

ในบรรดาชาติพันธุ์ต่างๆ ไทยข้อยังเป็นอีกหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายในอีสานลุ่มน้ำโขงของประเทศไทย ซึ่งชุมชนของชาติพันธุ์ไทยข้อมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น ภาษา ความเชื่อ และการใช้ชีวิต ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะได้ทราบถึงวัฒนธรรมที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชนเผ่า และมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในอีสานลุ่มน้ำโขง อันจะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในอีสานลุ่มน้ำโขงได้เป็นอย่างดี นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์หลักของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยข้อ
2. เพื่อรวบรวมข้อมูลวิถีชีวิตบริบทชุมชนวัฒนธรรมไทยข้อ บ้านโพน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมไทยข้อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยข้อ ตลอดจนบริบทชุมชนบ้านโพน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

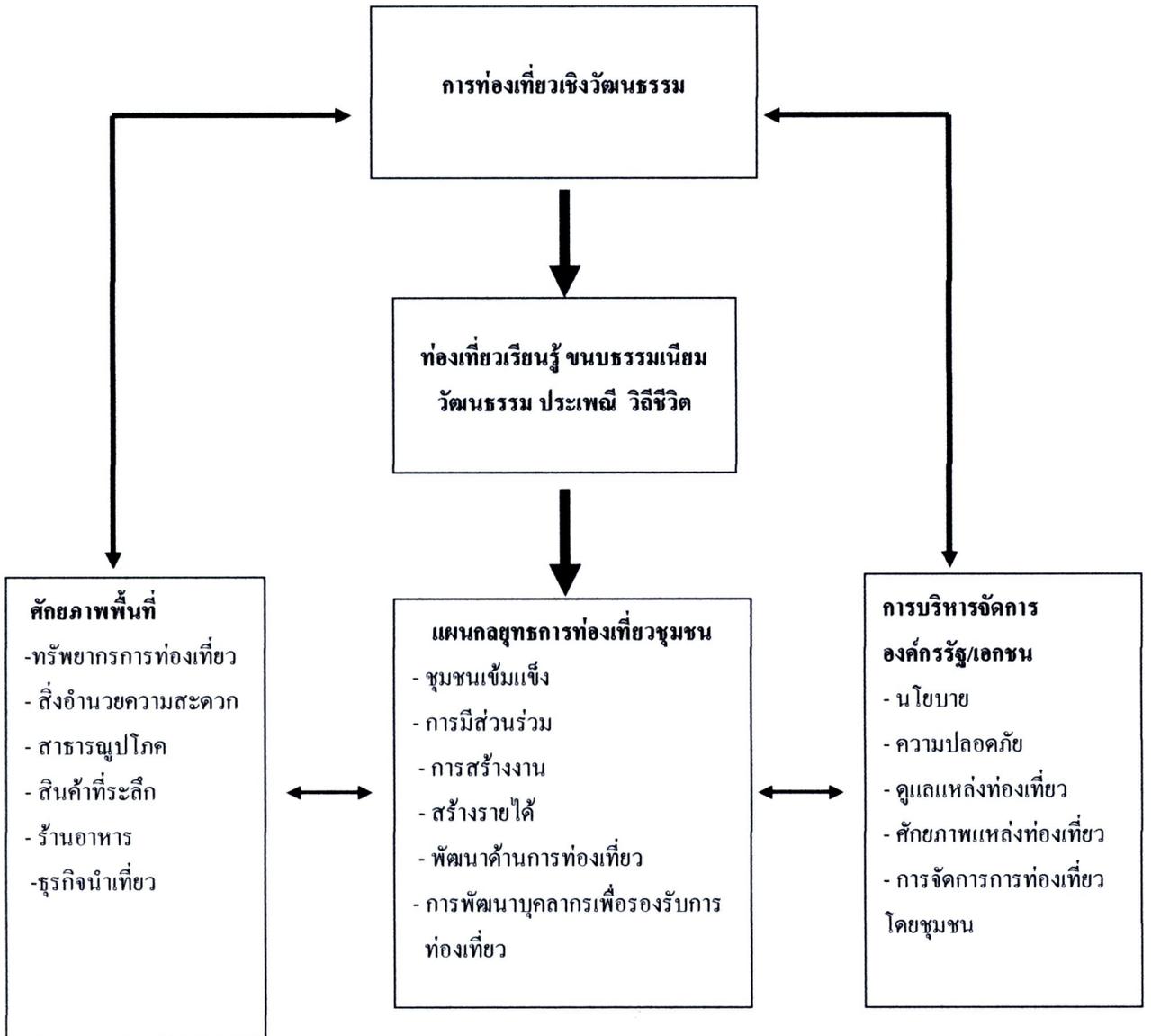
1. ได้ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทย้อ บ้านโพน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
2. ได้ข้อมูลศักยภาพทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย้อ บ้านโพน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เพื่อใช้พัฒนาการท่องเที่ยว
3. ได้รูปแบบแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5. หน่วยงานที่น่าผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่
2. หน่วยงานภาครัฐ/เอกชนในพื้นที่
3. สถาบันการศึกษาที่ทำการวิจัย
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ททท.

6. กรอบแนวคิด และวิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Method) การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมในระยะสั้น และไม่มีส่วนร่วม (Participant Observation and Non-Participant Observation) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเฉพาะกรณี (In-depth Interview) การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้งผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำด้านวัฒนธรรม (Semi-Structured interviewing) ในประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับชาติพันธุ์นั้นๆ การสำรวจทรัพยากรชีวภาพเบื้องต้น (Natural Resource Survey) ที่เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอีสานลุ่มน้ำโขง

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตามแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยแบ่งข้อมูลเป็น 2 ประเภท คือ
 - 1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาชุมชนจากกรณีศึกษา และเรื่องราวที่สำคัญในชุมชน ใช้การสัมภาษณ์เฉพาะกรณี (Case studies and Stories)
 - 1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Document) ที่เกี่ยวข้องทุกประเภท เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์กลุ่มชนชาติไท บันทึกจากหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังอาศัยข้อมูลจากราชการต่างๆ
2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ
 - 2.1 จัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยบุคลากรในพื้นที่ เพื่อร่วมจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ กลุ่มตัวอย่าง คือประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อ บ้านโปน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
 - 2.2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ตัวแทนชุมชน นักวิชาการ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยว และวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว
3. การวิเคราะห์และประมวลข้อมูล
4. จัดประชุมนำเสนอผลการศึกษา
5. สรุปผลการศึกษา